

1 Inleiding¹

IVN-landelijk heeft een notitie opgesteld "*In Veilige Handen*" met betrekking tot *het voorkómen van seksueel misbruik en ander ongewenst gedrag*.

IVN-Apeldoorn volgt dit landelijk beleid.

Wat betreft dit beleid richt IVN-Apeldoorn zich in eerste instantie tot de jeugd. De mogelijkheid wordt opgehouden dit beleid ook door te trekken naar ouderen en geestelijk gehandicapten mochten dat relevante doelgroepen worden.

Na vaststellen van dit beleid op de algemene ledenvergadering wordt dit gepubliceerd op website met aankondiging in Groenvoer en Nieuwsbrief.

Deze notitie is vastgesteld door de ALV IVN-Apeldoorn op 22 november 2018 te Apeldoorn.

IVN-activiteiten worden door beroepskrachten en vrijwilligers uitgevoerd. Natuurlijk moet dat in een plezierige en altijd veilige omgeving gebeuren. Vandaar dat we aandacht besteden aan veiligheid binnen IVN. En nadenken over welke afspraken er gemaakt kunnen worden over de omgang met elkaar.

Het IVN-werk is veelvormig. Kleine en grote groepen. Incidentele activiteiten, werken in langlopende projecten, samenwerking in werkgroepen. Bijzondere aandacht is nodig voor situaties waarin IVN'ers te maken krijgen met kinderen, jeugdigen en/of gehandicapten, (demente) ouderen. Deze zijn immers kwetsbaar en vaak afhankelijk van de opstelling en het gedrag van hun volwassen begeleider(s).

Voorop staat dat IVN'ers altijd respectvol met elkaar en anderen omgaan. Dat betekent: rekening houden met de gevoelens, manier van leven, geaardheid, leefsituatie, cultuur en gedragingen van elkaar. Iedereen moet zichzelf kunnen zijn en zich kunnen ontplooiën. Zonder dat dit ten koste gaat van anderen. We willen ongewenst gedrag voorkomen. Ongewenst gedrag kan bestaan uit opdringerige activiteiten tot drankmisbruik en grof gedrag, van seksuele intimidatie tot misbruik van kinderen.

Het is niet mogelijk alles met het opstellen van omgangsregels en afspraken uit te bannen. Gebruik deze inleiding en documenten als een begin is voor een open gesprek over dit onderwerp tussen IVN'ers binnen een afdeling of werkgroep. Met als doel dat er heldere afspraken met elkaar worden gemaakt en dat men alert wordt op niet acceptabele gedragingen van mede-IVN'ers. Om er vervolgens 'werk van te maken' als zich zulke gedragingen voordoen.

2 Definities

Wat verstaan we onder ongewenst gedrag, seksueel misbruik, een lokale of regionale vertrouwenscommissie en de landelijke vertrouwenscommissie?

Ongewenst gedrag is: iedere vorm van aandacht of gedrag die door iemand als onprettig wordt ervaren. Dat kunnen al dan niet seksueel getinte opmerkingen zijn, grapjes of een manier van kijken, die door de persoon op wie die gericht zijn als onprettig wordt ervaren. Het kan ook gaan om pesten, inbreuk op privacy zoals meeluisteren met vertrouwelijke gesprekken of in iemands spullen snuffelen, discriminatie, overmatig alcohol- of drugsgebruik, bedreiging, agressie of zelfs geweld. In geval van (vermoedens van) strafbare feiten zoals b.v. diefstal, bedreiging of aanranding wordt de politie ingeschakeld.

Bij seksueel misbruik gaat het om het betrekken van kinderen, jeugdigen of andere minder weerbare personen bij de bevrediging van seksuele gevoelens. Bij kinderen is met name van belang omdat ze vaak nog weinig over seksualiteit weten. Ze herkennen seksueel gedrag soms niet als misbruik en weten niet hoe ze hun grenzen kunnen aangeven. Seksuele handelingen van welke aard dan ook en intieme relaties met jeugdige deelnemers zijn onaanvaardbaar. Dat geldt ook voor het ingaan op seksueel getinte toenaderingspogingen vanuit een jeugdige deelnemer. Seksueel misbruik is een dusdanige vorm van ongewenst gedrag dat ter voorkoming daarvan speciale maatregelen nodig zijn: deze zijn beschreven in paragraaf III. In deze notitie stellen we de termen 'seksueel misbruik' en 'misbruik' gelijk aan elkaar.

¹ bron"BrochureIn Veilige Handen

Een vertrouwenscommissie is een commissie van minimaal twee personen waarvan tenminste één vrouw, bij wie ongewenst gedrag binnen de afdeling kan worden gemeld. De commissie wordt benoemd door het bestuur van de afdeling. Hun namen en bereikbaarheid zijn algemeen bekend.

De Landelijke Vertrouwenscommissie

Het landelijk bestuur stelt een landelijke vertrouwenscommissie in bestaande uit minimaal drie personen waarvan tenminste één vrouw. De commissie behandelt alle informatie vertrouwelijk; alle schriftelijke informatie wordt door de commissie zelf als 'vertrouwelijk' gearhiveerd. Het Landelijk Bestuur beslist over eventuele sancties en communiceert daarover met alle betrokkenen.

Contactgegevens staan op de IVN-website, onder de volgende link <https://www.ivn.nl/in-veilige-handen-bij-ivn> of kunnen worden opgevraagd via de IVN-Service-desk

3 Maatregelen binnen de afdeling ter voorkoming van misbruik

Welke preventieve maatregelen neemt de afdeling ter voorkoming van misbruik, specifiek bij activiteiten met kinderen, jeugdigen of andere minder weerbare personen?

Steeds meer vrijwilligers van IVN werken met jeugd en jongeren (of andere kwetsbare personen). Deze vrijwilligers hebben daarbij de verantwoordelijkheid en zorg voor de deelnemers. Tijdens activiteiten gaan vrijwilligers op talloze momenten met jeugdige of jongere deelnemers om. Spelsituaties kunnen soms spontaan uitgroeien tot stoeipartijen, bij heimwee worden kinderen getroost, vooral jonge kinderen komen bij volwassenen spontaan uitrusten of knuffelen. Hierbij is normaal gesproken sprake van functionele intimiteit; er zijn echter situaties dat het gaat om ongewenste intimiteit.

Het verenigingsbeleid ten aanzien van misbruik moet bescherming bieden voor kinderen, jeugdigen en andere kwetsbare deelnemers aan IVN-activiteiten. Maar biedt ook bescherming aan de vrijwilligers.

Binnen de afdeling gaat het om de volgende elementen:

1. Het opstellen en invoeren van een gedragscode voor vrijwilligers die kinder- en jeugdactiviteiten begeleiden.
2. Het aanvragen van een verklaring omtrent gedrag (VOG).²
3. Het inventariseren van de risico's bij activiteiten met kinderen en jeugdigen met eventueel daaruit voortvloeiende actiepunten.³

4 Omgangsregels binnen IVN

Omgangsregels helpen om te zorgen voor een sfeer waarin iedereen zich prettig voelt en veilig is. Ze zijn in principe een vertaling van de algemene normen en waarden zoals die in Nederland gelden. De vertaling naar de praktijk kan per afdeling verschillen door verschillen in cultuur en lokale situatie.

Het is van belang om bij invoering van omgangsregels zoveel mogelijk leden te betrekken: omgangsregels hebben alleen effect als ze breed gedragen worden binnen de afdeling. De regels die je samen wilt hanteren, kun je dus het best in een aparte bijeenkomst bespreken. Iedereen raakt dan bekend met de achtergronden, en zoveel mogelijk mensen zijn betrokken bij de formulering. Als de afdeling over een eigen onderkomen beschikt raden we je aan de regels zichtbaar op te hangen. Nieuwe leden worden zo op de omgangsregels geattendeerd. De afspraken kunnen ook opgenomen worden in een welkomstpakket.

De omgangsregels worden door de algemene ledenvergadering vastgesteld, periodiek geëvalueerd (elke 2 jaar) en zo nodig bijgesteld. Bij het afspreken van omgangsregels hoort ook het aanstellen van een vertrouwenspersoon⁴.

² Het is gebruikelijk om van vrijwilligers die met kinderen en jeugdigen werken een VOG te vragen. Een VOG is geen garantie maar maakt de risico's kleiner.

³ Een belangrijke stap bij de preventie van misbruik is het systematisch nagaan van alle mogelijke risicofactoren. De coördinator van de betrokken werkgroep is verantwoordelijk om de belangrijkste risico's in kaart te brengen en preventieve maatregelen te nemen

⁴ De vertrouwenspersoon van IVN-Apeldoorn is Cathrien Oskamp

5 Wat te doen bij ongewenst gedrag of een melding van een strafbaar feit?

In geval van ongewenst gedrag kan een IVN-vrijwilliger of deelnemer aan een IVN-activiteit - als slachtoffer of getuige - daarvan melding maken bij de vertrouwenspersoon van de afdeling. De vertrouwenspersoon bepaalt de noodzaak van opschalen naar een ad hoc te vormen vertrouwenscommissie, bestaande uit de vertrouwenspersoon, een bestuurslid en een IVN lid. In minder ernstige gevallen kan het betreffende lid van de vertrouwenscommissie en/of bestuurslid in overleg met melder en slachtoffer de problemen met de (vermoedelijke) dader bespreken en proberen tot een oplossing te komen. In ernstiger gevallen, wordt de klacht in behandeling genomen door de vertrouwenspersoon/commissie.

De vertrouwenscommissie van de afdeling gaat als volgt te werk:

1. Zij/hij voert een gesprek met degene die het incident heeft gemeld (en het slachtoffer, indien niet dezelfde persoon).
2. Zij/hij voert een gesprek met de beschuldigde. De beschuldigde wordt verteld wat de melding inhoudt, bij welke instanties hij of zij terecht kan voor hulp en welke stappen door het afdelingsbestuur worden genomen.
3. Zij/hij rapporteert aan het bestuur van de afdeling. In geval van een (verdenking van een) **strafbaar feit** doet het slachtoffer of de vertrouwenspersoon/-commissie -in overleg met het bestuur- **melding** bij de politie. De melding bij de politie wordt gerapporteerd aan de landelijke vertrouwenscommissie.
4. Het bestuur doet uitspraak (berisping, royement etc.), neemt eventueel verdere maatregelen (zoals ontzegging van toegang) en informeert de betrokkenen.
5. In geval van een onterechte beschuldiging zullen passende maatregelen worden genomen zoals rehabilitatie.
6. Bij royement wordt de daarvoor in de afdelingsstatuten vastgestelde procedure gevolgd.
7. De vertrouwenspersoon/-commissie zorgt in overleg met het bestuur voor evaluatie en afsluiting.
8. De commissie zorgt voor -vertrouwelijke- registratie en archivering van alle stukken (met een vast te stellen bewaartermijn afhankelijk van de aard van het incident).

6 Wat te doen bij melding van (vermoedens van) seksueel misbruik? De landelijk verplichte procedure voor de melding van (vermoedens van) misbruik

Ook bij een goed preventiebeleid kan misbruik voorkomen. Wanneer het mis gaat is het belangrijk voor zowel het slachtoffer als de veronderstelde dader dat er een heldere en zorgvuldige procedure is. Hierin moeten de belangen van alle betrokkenen tot hun recht komen, met duidelijke afspraken over de communicatie naar alle betrokkenen, en - voor zover van toepassing - met de media. Feiten, vermoedens en speculaties dienen zorgvuldig te worden onderscheiden. Waar nodig wordt deskundige hulp van politie, slachtofferhulp en andere ter zake kundige instanties ingeroepen.

Er bestaat voor iedereen binnen IVN een meldingsplicht voor klachten over of signalen van misbruik. Zodra er vermoedens of feitelijke aanwijzingen zijn van misbruik, dan moet dit gemeld worden bij de landelijke vertrouwenscommissie. Een melding kan gedaan worden door de deelnemer zelf, door de ouders, door een andere begeleider of door derden.

Bij alle meldingen is het noodzakelijk om aan de melder duidelijk te maken hoe met de verstrekte informatie zal worden omgegaan. Na afronding van de gesprekken door de landelijke vertrouwenscommissie wordt de melder op de hoogte gesteld van wat er met de melding is gebeurd.

Na de melding neemt de landelijke vertrouwenscommissie de volgende stappen:

- a) Zij rapporteert de melding aan het Landelijk Bestuur van IVN en bepaalt de nader te nemen stappen, waaronder het aanwijzen van een woordvoerder.
- b) Zij heeft een gesprek met ouders/verzorgers en eventueel slachtoffer en/of melder. Zij heeft een gesprek met de (vermeende) dader.
- c) Zij geeft de melding door aan de politie en heeft een informatief gesprek met de politie.
- d) De vervolgstappen worden gerapporteerd aan het Landelijk Bestuur

- e) Het Landelijk Bestuur neemt een besluit: roeyment of rehabilitatie, eventueel andere functie.
- f) Het Landelijk Bestuur communiceert het besluit naar alle betrokkenen.
- g) Het Landelijk Bestuur evalueert het proces en de opvolging.

Bijlagen

1. Een model voor algemene omgangsregels voor gebruik binnen IVN-afdelingen.
2. Een model voor een gedragscode voor vrijwilligers betrokken bij jeugdactiviteiten.
3. Een checklist voor risicoanalyse.
4. De landelijke procedure (Protocol) voor melding van (vermoedens van) seksueel misbruik.
 - A. Melding
 - B. Stappen na een melding
 - C. Toelichting
 - D. Besluitvorming door het Landelijk Bestuur
 - E. Adressen voor Hulp
5. De aanvraagprocedure en checklist voor een gratis Verklaring omtrent gedrag (VOG)
6. CHECKLIST aanvraagprocedure VOG

Bijlage 1. Model omgangsregels IVN-afdeling

1. De IVN-afdeling staat voor goede omgangsvormen. Respect voor elkaar, gelijkwaardigheid, integriteit, eerlijkheid en veiligheid vormen hierbij centrale begrippen. Dit vormt de basis voor deze omgangsregels, zoals we die binnen onze IVN-afdeling hanteren.
2. Onder ongewenst gedrag wordt verstaan: geweld, agressie, bedreiging, discriminatie, pesten, seksueel grensoverschrijdend gedrag en machtsmisbruik. Al deze vormen van ongewenst gedrag kunnen een fysieke, psychische of verbale uitingsvorm hebben. Ook ongewenste aandacht, discriminerende, seksistische of andere beledigende of krenkende opmerkingen of grappen - mondeling of schriftelijk - worden als ongewenst gedrag beschouwd.
3. Ongewenst gedrag wordt binnen de IVN-afdeling niet getolereerd. Dit geldt voor IVN-vrijwilligers en voor deelnemers aan IVN-activiteiten. Hierbij gelden dezelfde normen en waarden die binnen de Nederlandse samenleving als 'normaal' worden beschouwd. Alle betrokkenen worden geacht elkaar met respect voor eigenwaarde te benaderen en te behandelen.
4. De IVN-vrijwilliger accepteert geen ongewenst gedrag van deelnemers of collega-vrijwilligers en neemt zelf geen initiatief tot ongewenst gedrag naar anderen.
5. Iedere IVN-vrijwilliger heeft het recht om deelnemers die zich schuldig maken aan ongewenst gedrag onmiddellijk uit te sluiten van verdere deelname aan de betreffende IVN-activiteit.
6. Het bestuur is gerechtigd om een IVN-vrijwilliger wegens ongewenst gedrag te royeren als lid. Zo kan het bestuur ook iemand die aan een IVN-activiteit deelneemt uitsluiten van verdere deelname indien hij of zij zich schuldig maakt aan ongewenst gedrag tegenover IVN-vrijwilligers of andere deelnemers.
7. In geval van ongewenst gedrag, kan de IVN-vrijwilliger, of de deelnemer van een IVN-activiteit - als slachtoffer (c.q. ouder/verzorger) of getuige - daarvan melding maken bij een van de bestuursleden van de IVN-afdeling.
8. In ernstige gevallen wordt in overleg met het slachtoffer melding/aangifte gedaan bij de politie.
9. In overleg met het slachtoffer neemt het bestuur gepaste maatregelen. Dit kan in de vorm van een gesprek, waarschuwing, berisping, royement of ontzegging van toegang.
10. Het slachtoffer en de melder worden geïnformeerd over de wijze waarop de melding of klacht is afgehandeld door het bestuur.
11. Het bestuur draagt er zorg voor dat IVN-vrijwilligers de inhoud van deze omgangsregels kennen. Ook zorgt het bestuur ervoor dat deelnemers aan IVN-activiteiten van deze regels kennis kunnen nemen.
12. Zo vaak als nodig, maar ten minste één keer in de drie jaar worden deze regels geëvalueerd door het bestuur en zo nodig bijgesteld.

Bijlage 2. Model gedragscode voor omgang met minderjarigen en Toelichting.

Veel grenzen in het contact tussen vrijwilligers en jeugdige deelnemers zijn niet eenduidig. Het ene kind wil even op schoot zitten als het troost zoekt, het andere kind heeft behoefte aan een aai over de bol en weer een ander kind vindt het niet prettig om aangeraakt te worden. Hierover kunnen nooit exacte grenzen worden afgesproken die voor alle kinderen en in alle situaties gelden. Dat is maar goed ook, want voor veel kinderen is betrokkenheid en lichamelijk contact een voorwaarde om te groeien.

Er is echter wel één heel duidelijke grens, namelijk dat seksuele contacten en handelingen tussen begeleiders en jeugdige deelnemers absoluut niet toelaatbaar zijn. Ook in het wetboek van strafrecht is iedere seksuele toenadering naar jeugdigen onder de 16 jaar strafbaar gesteld.

Daarom hebben wij als afdeling voor de vrijwilligers die activiteiten voor kinderen en jeugdigen begeleiden onderstaande gedragscode opgesteld. Wanneer je bij IVN als vrijwilliger jeugdactiviteiten begeleidt, vragen wij je deze gedragscode te ondertekenen. Hiermee verklaar je dat je de gedragscode kent en niet tegen de gedragscode in zult handelen.

1. De begeleider zorgt voor een omgeving en een sfeer waarbinnen ieder kind zich veilig en gerespecteerd voelt.
2. De begeleider onthoudt zich ervan kinderen te bejegenen op een wijze die hen in hun waardigheid aantast.
3. De begeleider dringt niet verder door in het privéleven van de deelnemers dan functioneel noodzakelijk is. De begeleider ontvangt geen kinderen thuis.
4. De begeleider onthoudt zich van elke vorm van seksueel gedrag ten opzichte van de deelnemers. Seksuele handelingen, contacten en relaties tussen begeleider en kinderen zijn onder geen beding geoorloofd.
5. De begeleider mag de kinderen niet op zodanige wijze aanraken dat deze aanraking naar redelijke verwachting als seksueel of erotisch van aard ervaren kan worden.
6. De begeleider heeft de plicht de deelnemers naar vermogen te beschermen tegen vormen van ongelijkwaardige behandeling en seksueel gedrag en zal er actief op toezien dat de gedragscode door iedereen die bij de pupil is betrokken, wordt nageleefd.
7. Indien de begeleider gedrag signaleert dat niet in overeenstemming is met deze gedragscode en bij vermoedens van seksueel gedrag is men *verplicht* hiervan *melding te maken* bij de daarvoor door het bestuur aangewezen personen.
8. In gevallen waar de gedragscode niet voorziet of bij twijfel over de toelaatbaarheid van bepaalde gedragingen is het de verantwoordelijkheid van de begeleider in de geest van de gedragscode te handelen en zo nodig daarover in contact te treden met de werkgroep coördinator of de vertrouwenspersoon van de afdeling.

<p><u>Vrijwilliger</u></p> <p>Naam :</p> <p>Handtekening :</p>	<p><u>Coördinator/bestuurslid</u></p> <p>Naam :</p> <p>Handtekening :</p>
<p>Plaats :</p>	
<p>Datum :</p>	

Toelichting op de gedragscode - Wat betekent de gedragscode nu concreet voor de vrijwillige begeleider van kinderen en/of gehandicapten?

1. De begeleider zorgt voor een omgeving en een sfeer waarbinnen het kind en/of de gehandicapte zich veilig en gerespecteerd voelt.

Het kind/ gehandicapte moet worden gerespecteerd. Er mag geen onderscheid worden gemaakt naar of nadruk worden gelegd op godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, ras, geslacht, nationaliteit, seksuele gerichtheid, culturele achtergrond, leeftijd of lichamelijke kenmerken. Dat betekent dat het kind/de gehandicapte zich zowel tijdens de activiteiten van de vereniging, maar ook daarbuiten – bijvoorbeeld in het clubhuis, in de kleedruimtes of kantine – veilig moet voelen en het gevoel moet hebben dat hij zich – letterlijk – vrij kan bewegen.

2. De begeleider onthoudt zich ervan het kind en/of de gehandicapte te bejegenen op een wijze die het kind en/of de gehandicapte in zijn waardigheid aantast.

Dit betekent dat je een kind/gehandicapte nooit op een manier bejegt die hem in zijn waardigheid aantast. Je onthoudt je van discriminerende, kleinerende of (seksueel) intimiderende/getinte opmerkingen of gedragingen. Dit geldt tijdens werktijd, maar ook daarbuiten, tijdens alle activiteiten die door of namens de vereniging worden georganiseerd.

3. De begeleider dringt niet verder door in het privéleven van het kind en/of de gehandicapte dan nodig. De begeleider ontvangt geen kinderen thuis.

In het vrijwilligerswerk komt het veel voor dat men kinderen/gehandicapten ook kent vanuit sociale contacten. Maar de begeleider is binnen de vereniging altijd de verantwoordelijke. Binnen de vereniging gaat het niet om vriendschap of andere sociale relatie, maar om de relatie begeleider – het kind en/of de gehandicapte.

Het is belangrijk dat de begeleider zich bewust is van zijn positie, die ook buiten de vereniging door kan spelen. Het gaat erom dat de begeleider gepaste afstand houdt en niet verder doordringt in het privé-leven van het kind en/of de gehandicapte dan nodig is voor het gezamenlijke gestelde doel (activiteit) van de vereniging. Bijvoorbeeld: het onnodig vragen stellen over het privé-leven, persoonlijke afspraakjes maken, contact opnemen met kind/ gehandicapte buiten de activiteiten van de vereniging om, enzovoort. Een en ander dient dus achterwege te blijven.

4. De begeleider onthoudt zich van elke vorm van seksuele benadering en misbruik van het kind en/of de gehandicapte: alle seksuele handelingen, contacten en relaties tussen de begeleider en het kind en/of de gehandicapte zijn onder geen beding geoorloofd en worden beschouwd als seksueel misbruik.

De begeleider mag zijn positie en relatie nooit gebruiken voor doeleinden ten eigen nutte die in strijd zijn met zijn verantwoordelijkheid, of die grenzen van de relatie overschrijden. Hierbij wordt gedacht aan:

- een seksueel of erotisch geladen sfeer scheppen
- seksueel getinte opmerkingen en insinuaties, zoals grof taalgebruik of schuine moppen
- het stellen van vragen over seks, bijvoorbeeld over masturbatie, frequentie en vormen van vrijen
- het kind en/of de gehandicapte op een niet-functionele wijze bekijken en aanraken waarbij de ogen of handen zijn gericht op de geslachtskenmerken
- bevrediging van de eigen seksuele verlangens

Alle seksuele handelingen en relaties tussen vrijwilligers en kinderen en/of gehandicapten zijn ontoelaatbaar en strafbaar volgens artikel 249 Wetboek van Strafrecht.

Tussen volwassenen en kinderen/ gehandicapten is sprake van een natuurlijk overwicht en dus machtsverschil. Een kind/ gehandicapte kan daardoor zaken moeilijk weigeren, of overzien waar het om gaat. Het is aan de volwassene om de grenzen te bewaken. Dit betekent dat de begeleider:

- nooit seksuele toenadering zoekt tot kinderen/ gehandicapten en/of een seksueel of erotisch geladen sfeer scheidt (bijvoorbeeld door het laten zien van porno, of de eigen geslachtsorganen)
- een kind/ gehandicapte nooit gebruikt voor bevrediging van de eigen seksuele en/of agressieve verlangens
- nooit (met seksueel gedrag) mag ingaan op verliefde gevoelens, seksuele verlangens of fantasieën van het kind en/of de gehandicapte óók niet wanneer hij/zij je daartoe lijkt uit te nodigen, dan wel onomwonden uitnodigt
- wanneer er een erotisch/seksueel geladen sfeer mocht ontstaan, of zou kunnen ontstaan, tussen de begeleider en het kind en/of de gehandicapte, de begeleider afstand neemt en de situatie bespreekbaar maakt met de leiding of vertrouwenspersoon;
- wanneer bij de begeleider gevoelens van verliefdheid, maar ook afkeer of agressie ontstaan t.o.v. het kind/ gehandicapte, neemt de begeleider afstand en maakt de situatie bespreekbaar met de leiding of vertrouwens(contact)persoon

5. De begeleider mag het kind en/of de gehandicapte niet op zodanige wijze aanraken dat deze aanraking naar redelijke verwachting als seksueel of erotisch van aard ervaren zal kunnen worden.

Uitgangspunt is dat het kind en/of de gehandicapte het als seksueel ervaart.

Bijvoorbeeld: het te lang vasthouden van een hand bij begroeten of afscheid nemen, iemand naar je toetrekken, je tegen het kind/gehandicapte aandrukken, een tongzoen geven, aanraken van billen en borsten, enzovoort.

Functionele aanrakingen zijn soms noodzakelijk (een jonge of gehandicapte het kind en/of de gehandicapte helpen bij het naar de wc gaan) of wenselijk (een het kind en/of de gehandicapte troosten) en mits daar geen misbruik van gemaakt wordt toegestaan.

De begeleider moet er voor zorgen dat daar waar lichamelijk contact noodzakelijk en functioneel is, dit contact of deze aanraking niet verkeerd – in de zin van seksueel getint of intimiderend – kan worden geïnterpreteerd.

De begeleider houdt bij lichamelijk contact rekening met grenzen die het kind en/of de gehandicapte aangeeft, leeftijd, ontwikkelingsniveau, achtergronden, de specifieke situatie en wat maatschappelijk en/of cultureel als aanvaardbaar wordt gezien.

De begeleider zal tijdens excursies, bijeenkomsten, e.d. zeer terughoudend en met respect omgaan met het kind/ gehandicapten en de ruimtes waarin zij zich bevinden, zoals de kleedkamer of hotelkamer.

Gereserveerd en met respect betekent in dit geval bijvoorbeeld dat:

- begeleider en het kind en/of de gehandicapte zich bij voorkeur niet met zijn tweeën afzonderen, maar met bijvoorbeeld een extra begeleider of meerdere kinderen en/of de gehandicapten
- begeleider en het kind en/of de gehandicapte in een één op één situatie niet op één kamer slapen; er zijn tenminste 2 begeleiders op een groep kinderen/ gehandicapten
- gereserveerd en met respect omgaan met de ruimtes waarin de kinderen/ gehandicapten zich bevinden, betekent dat het kind en/of de gehandicapte zich daar veilig moet voelen, zijn privacy gewaarborgd is en sociale controle niet is uitgesloten. Hierbij kan onder andere worden gedacht aan:
- niet zonder aankondiging de kleedruimte, of toiletruimte (of wat daar voor doorgaat) betreden en bij voorkeur in gezelschap van een andere volwassene
- de deur open laten staan na het binnentreden
- gesprekken met het kind/ gehandicapte in een neutrale ruimte worden gehouden (niet in kleedruimte of toiletruimte)

6. De begeleider heeft de plicht het kind en/of de gehandicapte naar vermogen te beschermen tegen vormen van ongelijkwaardige behandeling en seksueel (machts)misbruik en zal er actief op toezien dat de gedragscode door iedereen die bij het kind en/of de gehandicapte is betrokken wordt nageleefd.

De begeleider heeft binnen zijn mogelijkheden de verantwoordelijkheid voor de veiligheid en het welzijn van het kind en/of de gehandicapte. Indien de begeleider grensoverschrijdend gedrag signaleert is hij verantwoordelijk het ongewenste gedrag te (doen laten) stoppen en te zorgen voor de veiligheid van het kind/ gehandicapte. De begeleider is alert op signalen die kunnen wijzen op seksueel misbruik/overtreiding van de gedragscode.

7. Indien de begeleider gedrag signaleert dat niet in overeenstemming is met deze gedragscode/bij vermoedens van seksueel misbruik, is hij verplicht hiervan melding te maken bij de daarvoor door het bestuur aangewezen personen

Alle vermoedens of constatering van seksueel misbruik moeten worden gemeld bij de daarvoor aangewezen personen bij IVN. Het kan zijn dat het kind en/of de gehandicapte een begeleider in vertrouwen neemt en vertelt dat iemand hem/haar seksueel misbruikt. De begeleider belooft in een dergelijk geval geen geheimhouding. Feiten van vertrouwelijke aard, aan jou toevertrouwd, moeten te allen tijde respectvol worden behandeld. Maar wanneer de belangen van het kind en/of de gehandicapte in het geding zijn (en dat is aan de orde bij een melding van seksueel misbruik), dient de begeleider hiervan melding te maken bij de daarvoor aangewezen personen bij IVN. Indien enigszins mogelijk gebeurt dit in overleg met het kind en/of de gehandicapte.

8. In die gevallen waar de gedragscode niet (direct) voorziet, of bij twijfel over de toelaatbaarheid van bepaalde gedragingen ligt het binnen de verantwoordelijkheid van de begeleider in de geest van de gedragscode te handelen.

Dit betekent dat de begeleider ook alert is op gedragingen die niet direct als seksueel misbruik of intimidatie zijn te betitelen, maar wel als grensoverschrijdend worden ervaren. Ook in dit geval is het belangrijk dat passende maatregelen worden genomen, zoals het aanspreken van de persoon in kwestie. Desgewenst kan de begeleider de daarvoor aangewezen personen bij IVN raadplegen.

Bijlage 3. Risicoanalyse met betrekking tot seksueel misbruik.

In deze bijlage staan de belangrijkste risico's die zich kunnen voordoen bij de begeleiding van jeugdactiviteiten. De coördinator van de jeugd- of kindergroep kan aan de hand hiervan nagaan of alle risico's in kaart zijn gebracht en waar nodig maatregelen nemen.

Mochten er indicaties zijn dat er ergens verhoogd risico bestaat, dan kan een meer gedetailleerde risico-inventarisatie worden uitgevoerd (zie checklists op hieronder genoemde website).

1. Welke kinderen zijn extra kwetsbaar?

Bepaalde categorieën kinderen/minderjarigen kunnen extra kwetsbaar zijn voor seksueel misbruik:

- verwaarloosd, sociaal geïsoleerd of met problemen thuis
- met een geschiedenis van misbruik, mishandeling, verwaarlozing of pesten
- met een (verstandelijke) beperking of op andere wijze verminderd weerbaar

2. Welke vrijwilligers kunnen een vergroot risico vormen?

- Sterke behoefte om controlerend/almachtig te zijn; neiging tot misbruik machtspositie.
- Gebruik van drank of drugs, of andere vormen van ongewenst gedrag.
- Weinig op hebben met beleid, richtlijnen en afspraken.

3. Wat voor soort activiteiten of situaties leveren extra risico's?

- Lichamelijke contacten.
- Activiteiten waarbij begeleiders en deelnemers zich kunnen afzonderen.
- Plaatsen waar kinderen zich kunnen omkleeden.
- Situaties die ruimte geven voor emoties.

NB het gaat er niet om dat dit soort situaties niet mogen voorkomen, maar dat er aandacht is voor mogelijk verhoogde risico's die aandacht verdienen.

Hoe verlaag je de risico's ?

Algemeen:

- Behandel alle kinderen hetzelfde (niet voortrekken of negeren).
- Stimuleer de zelfbeschikking en mondigheid van minderjarigen.
- Signaleer problemen met grensoverschrijdend gedrag direct wanneer die zich voordoen.
- Zorg voor scholing, afspraken en procedures.
- Zorg voor een getekende Gedragscode en een Verklaring Omtrent Gedrag.

Activiteiten :

- Eén op één contact tussen minderjarigen en vrijwillige medewerkers wordt voorkomen.
- Er is (toe)zicht en begeleiding waar één op één relaties noodzakelijk zijn.
- Begeleiders hebben naast activiteit gerelateerde contacten geen privé-contacten met minderjarigen die zij begeleiden.
- Er zijn afspraken gemaakt over de begeleiding van jeugdactiviteiten of –teams.

Verdere informatie over risicoanalyse en preventie van seksueel misbruik is te vinden op de website van het NOV: <https://www.inveiligehandenvn.nl/aan-de-slag/stappenplan/stap-3>

Bijlage 4: Protocol bij (een vermoeden van) seksueel misbruik.

A. De Melding

Melding door het slachtoffer:

Degene bij wie het slachtoffer een voorval meldt, mag nooit beloven dat hij of zij het aan niemand anders zal doorvertellen. Hij of zij moet aan het slachtoffer duidelijk maken welke stappen er genomen moeten worden en het slachtoffer daar altijd over informeren.

Degene bij wie de klacht is gemeld, is verplicht dit direct te melden bij de landelijke vertrouwenscommissie. De anonimiteit van het slachtoffer blijft gewaarborgd - niet ten opzichte van de landelijke vertrouwenscommissie, maar wel tegenover de dader. In overleg met een lid van de landelijke vertrouwenscommissie wordt bekeken op welke manier de ouders geïnformeerd zullen worden.

In een gesprek met de ouders en het slachtoffer wordt nagegaan of slachtoffer en eventuele ouders steun en hulp wensen. Hierbij valt te denken aan professionele hulp, die de verwerking van wat er gebeurd is, op gang kan brengen.

De landelijke vertrouwenscommissie zorgt dat het betreffende slachtoffer zich veilig voelt. Dit zou gestalte kunnen krijgen door ervoor te zorgen dat de betreffende begeleider tijdelijk de toegang tot de afdeling of (jeugd)groep wordt ontzegd. Voorkomen moet worden dat er afspraken ontstaan die ertoe leiden dat juist het slachtoffer de groep tijdelijk niet bezoekt. Hij of zij heeft immers niets misdaan en moet ook zeker niet dat gevoel krijgen.

Melding door de ouder(s):

Degene bij wie de ouders (of verzorgers) de klacht melden, is verplicht dit direct te melden bij de landelijke vertrouwenscommissie. Een lid van de landelijke vertrouwenscommissie en degene bij wie de ouders de eerste melding hebben gedaan hebben een gesprek met de ouders. Daarbij wordt onderzocht over welke informatie de ouders beschikken en waar de melding op gebaseerd is.

Met de ouders en bij voorkeur samen met het slachtoffer wordt nagegaan of zij steun en hulpverlening wensen of nodig hebben. Ook wordt nagegaan of de ouders (eventueel samen met het jeugdlid) over willen gaan tot het doen van aangifte bij de politie. Het is mogelijk om bij de politie aan te kloppen voor advies. Als men de politie daarvoor benadert, moet direct aan het begin van het gesprek duidelijk worden gemaakt, dat men advies wil en nog geen besluit heeft genomen over het doen van aangifte.

Melding door een andere begeleider:

Wanneer een begeleider misbruik constateert (of ernstige vermoedens daarvan heeft) door een collega-begeleider, is hij of zij verantwoordelijk om de landelijke vertrouwenscommissie hiervan onmiddellijk op de hoogte te brengen.

Melding door derden:

Informatie uit meldingen van derden moet zo snel mogelijk aan de landelijke vertrouwenscommissie worden doorgegeven. Er moet worden uitgezocht over welke informatie anderen beschikken en waar deze op gebaseerd is.

B. Stappen na een melding van (vermoeden van) seksueel misbruik

Na een melding bij de landelijke vertrouwenscommissie worden de volgende stappen doorlopen:

1. Zij voert een gesprek met degene die het incident heeft gemeld en het slachtoffer, indien niet dezelfde persoon.
2. Zij voert een gesprek met de beschuldigde. De beschuldigde wordt verteld wat de melding inhoudt, bij welke instanties hij of zij terecht kan voor hulp en welke stappen door het afdelingsbestuur worden genomen.
3. Zij rapporteert aan het landelijk bestuur en bepaalt de nader te nemen stappen, waaronder het aanwijzen van een woordvoerder.
4. In geval van een (verdenking van een) **strafbaar feit** doet het slachtoffer of de vertrouwenspersoon/-commissie - in overleg met het bestuur- **melding** bij de politie. De melding bij de politie wordt gerapporteerd aan de landelijke vertrouwenscommissie.

5. Na ... Het landelijk bestuur doet uitspraak (berisping, royement etc.), neemt eventueel verdere maatregelen (zoals ontzegging van toegang) en informeert de betrokkenen.
6. In geval van een onterechte beschuldiging zullen passende maatregelen worden genomen zoals rehabilitatie.
7. Bij royement wordt de daarvoor in de afdelingsstatuten vastgestelde procedure gevolgd.
8. Zij zorgt in overleg met het landelijk bestuur voor evaluatie en afsluiting.
9. De commissie zorgt voor - vertrouwelijke - registratie en archivering van alle stukken (met een vast te stellen bewaartermijn).

NB Op ieder moment kan communicatie met publiek nodig zijn. In geval van aandacht van media wordt de communicatie naar het publiek verzorgd door de afdeling communicatie van het landelijk bureau.

C. Toelichting:

a. Het lid van de landelijk vertrouwenscommissie dat de melding ontvangt informeert direct de overige leden van de vertrouwenscommissie. Ook wordt het landelijk bestuur op de hoogte gesteld. De vertrouwenscommissie als geheel bepaalt de verder te ondernemen stappen.

b. De commissie (ten minste twee leden) voert, zo nodig samen met de melder, een gesprek met de ouders en zo mogelijk ook met het (jeugd)lid. Als de ouders en/of het jeugdlid dat wensen kan voor opvang een beroep worden gedaan op een gespecialiseerde instelling,. Ouders worden gewezen op de mogelijkheid om aangifte te doen bij de politie.

c. De landelijke vertrouwenscommissie voert zo spoedig mogelijk een gesprek met degene op wie de melding zich richt. De beschuldigde wordt verteld wat de melding inhoudt, bij welke instanties hij of zij terecht kan voor hulp en welke stappen door de landelijke vertrouwenscommissie worden genomen.

NB Ook als het om een melding gaat van seksueel misbruik door een begeleider dat buiten IVN plaatsvond, voert de vertrouwenscommissie een gesprek met de vermeende dader.

d. Als er op grond van de bevindingen van de commissie vermoedens bestaan van seksueel misbruik wordt **altijd** aangifte gedaan bij de politie. Dit kan door het slachtoffer, ouders en/of de landelijke vertrouwenscommissie worden gedaan. Bij voorkeur geschiedt aangifte pas nadat de gesprekken hebben plaatsgevonden van de vertrouwenscommissie met de ouders, en met degene op wie de melding gericht is.

e. De vertrouwenscommissie informeert de betreffende ouders/verzorgers of het slachtoffer over de procedure die gevolgd gaat worden. Hoe meer overeenstemming met alle partijen te bereiken valt over de te bewandelen weg, hoe kleiner de kans is dat het onderwerp op een verkeerde manier in de publiciteit komt. De media komen veelal pas in beeld als een van de partijen zich benadeeld voelt en zijn verhaal gaat doen. Dit bereiken van overeenstemming kent natuurlijk grenzen.

Het belang van het betreffende slachtoffer blijft altijd voorop staan.

f. De landelijke vertrouwenscommissie rapporteert aan het landelijk bestuur dat besluiten neemt en eventueel sancties oplegt. De rapportage aan het bestuur is strikt vertrouwelijk. Verslaglegging wordt afzonderlijk van de reguliere notulen - vertrouwelijk- vastgelegd, en gearhiveerd.

D. Besluitvorming door het Landelijk Bestuur:

1. Als een vrijwilliger van IVN (door justitie) schuldig is bevonden aan seksueel misbruik, ongeacht of dat binnen IVN is gebeurd of daarbuiten, zal het landelijk bestuur besluiten de betrokkene te ontzetten uit het lidmaatschap. Deze ontzetting geschiedt op grond van een onredelijke benadeling van de vereniging (zie Statuten/Huishoudelijk Reglement).
2. Als (door justitie) niet is bewezen dat een vrijwilliger binnen IVN een delict heeft gepleegd, is de betrokkene juridisch gezien onschuldig.
3. Wanneer de betrokkene duidelijk onschuldig blijkt, zal hij worden gerehabiliteerd. De op non-actiefstelling of schorsing wordt opgeheven en de persoon in kwestie wordt in ere hersteld.

4. Als er echter vragen onbeantwoord blijven en er twijfels blijven bestaan, zijn verdere stappen afhankelijk van de bevindingen van de landelijke vertrouwenscommissie en de mate van onrust die is ontstaan.
5. Is er naar alle waarschijnlijkheid niets voorgevallen, valt er met betrokkene goed over de kwestie te praten en is een en ander in redelijke harmonie verlopen, dan kan worden besloten de betrokkene te handhaven; in overleg kan eventueel worden gestreefd naar een 'veilige' oplossing, bijvoorbeeld door verandering van activiteiten binnen de afdeling.
6. Het bestuur zal echter opzegging moeten overwegen:
 - a. als de vermoedens van misbruik reëel lijken, en dus het risico van schade aan de vereniging niet in verhouding staat tot het belang van de betrokkene.
 - b. als de betrokkene zich in een zodanige situatie bevindt dat er geen werkbare verhouding meer mogelijk is binnen IVN;
 - c. als de kwestie blijvende ernstige onrust heeft teweeggebracht binnen en/of buiten de afdeling.

E. Adressen van personen en instanties die hulp kunnen bieden:

Organisaties en personen die een rol kunnen spelen bij de opvang van het slachtoffer en familie in geval van (vermoedens van) seksueel misbruik zijn:

- i. De huisarts van de ouders en het jeugdlid.
- ii. SHN Slachtofferhulp Nederland - <https://www.slachtofferhulp.nl>
- iii. Een jeugdzorgorganisatie of een organisatie in de gemeente of regio. Een overzicht van deze organisaties is te vinden op de website van Jeugdzorg: [onze leden](#)
- iv. Stichting Korrelatie - <https://mindkorrelatie.nl>

Bijlage 5: Aanvraagprocedure Gratis Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG)

Waarom een VOG?

Onderzoek heeft aangetoond dat het vragen van een Verklaring Omtrent Gedrag (VOG) aan vrijwilligers bijdraagt aan de veiligheid binnen een vrijwilligersorganisatie. Met zo'n verklaring toont de vrijwilliger aan dat hij niet veroordeeld is voor ernstige delicten, zoals een zeden- of geweldsdelict. Met het aanvragen van VOG's maak je bovendien het onderwerp seksueel grensoverschrijdend gedrag bespreekbaar binnen de afdeling en geeft IVN een signaal af dat we werk maken van veilig vrijwilligerswerk.

Vanwege deze positieve effecten heeft het ministerie van Veiligheid en Justitie besloten een regeling te treffen waarbij vrijwilligers van alle vrijwilligersorganisaties onder voorwaarden een gratis *digitale* VOG kunnen krijgen. Hiermee is de aanvraagprocedure enorm vereenvoudigd.

IVN toegelaten tot regeling

De vereniging IVN is door het Ministerie van Veiligheid en Justitie toegelaten tot de regeling. Die toelating is gebaseerd op ons beleid 'In veilige handen'. IVN-afdelingen kunnen gratis een VOG aanvragen voor vrijwilligers die werken met kinderen en jongeren (of andere kwetsbare personen). Voorwaarde is wel dat die afdelingen ook zelf veiligheidsbeleid volgens 'In veilige handen' implementeren.

Let op: het aanvragen van een gratis VOG is alleen mogelijk als de vrijwilliger zelf over een internetaansluiting, e-mailadres en DigiD beschikt. De vrijwilliger moet bovendien ingezetene van Nederland zijn. Het is niet mogelijk een gratis VOG te krijgen via een andere procedure!

De procedure bij IVN

Alleen medewerkers van het landelijk bureau van IVN kunnen inloggen op Justis, de website van het Ministerie. Zij voeren de gegevens van de aangemelde vrijwilligers in. De vrijwilliger krijgt hierover een melding via e-mail. Hij/zij moet met behulp van zijn DigiD de aanvraag voltooien. Daarna checkt het Ministerie of de vrijwilliger in aanmerking komt voor een VOG. Dat kan maximaal acht weken duren, maar is meestal veel sneller geregeld. Als uit het antecedentenonderzoek blijkt dat er geen bezwaar is 'tegen betrokkene voor het doel' - in ons geval: zorg voor minderjarigen of zorg voor (hulpbehoevende) personen, zoals ouderen en gehandicapten - krijgt de vrijwilliger de VOG thuis gestuurd.

Afdelingen die een gratis VOG willen aanvragen voor vrijwilligers die werken met kinderen/jongeren (of andere kwetsbare personen) dienen hiervoor het volgende aan te leveren bij de IVN Servicedesk (servicedesk@ivn.nl):

1. Een brief waarin staat beschreven hoe het beleid 'In veilige handen' in de afdeling is overgenomen.
2. Een digitale met de betrokken vrijwilligers waarvoor zij een gratis VOG willen aanvragen. Let op: alleen de vrijwilligers die werken met kinderen of andere kwetsbare groepen! Op deze lijst dienen de volgende gegevens vermeld te staan:
 - a. Alle voorletters en (meisjes) achternaam van de betrokken vrijwilligers (dus geen voornamen)
 - b. Het e-mailadres van de betrokken vrijwilligers
3. Gegevens van de contactpersoon binnen de afdeling (naam, functie binnen de afdeling, e-mailadres en telefoonnummer).

Let op: als de gegevens niet correct of onvolledig zijn kan de Servicedesk de gegevens niet invoeren en kan het Ministerie het antecedentenonderzoek niet uitvoeren!
4. De vrijwilliger ontvangt de VOG - Als het ministerie het onderzoek heeft afgerond, ontvangt de vrijwilliger zijn of haar gratis Verklaring Omtrent het Gedrag thuis. De vrijwilliger geeft de VOG in bewaring bij de afdeling.

Bijlage 6 CHECKLIST aanvraagprocedure VOG

1. De IVN afdeling stuurt een document aan het Landelijk Bureau waarin staat beschreven hoe het beleid "In Veilige Handen" in de afdeling is overgenomen.
2. De afdeling informeert de personen waarvoor een VOG wordt aangevraagd over de procedure (verplichte DigiD, inleveren bij de afdeling, geen kopie, alleen geldig voor IVN activiteiten)
3. De afdeling stuurt een lijst met betrokken vrijwilligers waarvoor een VOG wordt aangevraagd.
4. Er is een contactpersoon binnen de afdeling.
5. De afgegeven VOG's worden (veilig) gearchiveerd door de afdeling
6. De aanvraagprocedure wordt regelmatig geëvalueerd
7. De afdeling houdt (een kopie van) de VOG's in bewaring en de datum waarop de VOG is afgegeven.
De VOG is een momentopname en aan de VOG is geen geldigheidsduur verbonden. De afdeling bepaalt hoe recent de VOG moet zijn. De houdbaarheid van de VOG verschilt per branche. IVN adviseert om na vijf jaar een nieuwe VOG voor de betreffende vrijwilliger aan te vragen.
8. Als iemand (om principiële redenen) geen DigiD heeft kan bij iedere gemeente een VOG worden aangevraagd. Soms worden daar kosten voor inrekening gebracht. De procedure staat vaak op de website van de betreffende gemeente vermeld.
9. Een afdeling moet zelf beleid formuleren voor personen die geen VOG willen aanvragen of er niet een krijgen van het ministerie. Geadviseerd wordt om met de betreffende persoon in een gesprek uit te leggen wat de consequenties zijn van het niet aanvragen / krijgen van een VOG, bijvoorbeeld dat de persoon niet langer kan werken met kinderen.